

Lausuntopyyntöne asiassa VN/18993/2022; 31.10.2022

YLIOPISTOJEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN KOULUTUSVASTUIDEN MUUTOSESITYKSET

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa. Työ- ja elinkeinoministeriö on lausuntonsa valmistelussa kuullut ELY-keskuksia siltä osin kuin koulutusvastuiden muutosesitykset koskevat kutakin ELY-aluetta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleisiä huomioita

Osaavan työvoiman saatavuus on Suomessa muodostunut pullonkaulaksi monella toimialalla ja on nykyisellään jo kasvun este. Erityinen tarve kohdistuu korkeakoulutettuun työvoimaan. Suomi on asettanut tavoitteeksi investoida tutkimukseen, tuotekehitykseen ja innovaatioihin 4 (neljä) prosenttia bruttokansantuotteesta – tavoitteen saavuttaminen edellyttää myös sitä, että korkeakoulutettua työvoimaa on saavilla ao. tehtäviin ja TKI-intensiivisille toimialoille.

OECD:n Education at a Glance (2022) ja opetus- ja kulttuuriministeriön virkatyönä tuottamat analyysit ovat tuoneet esille sen, että korkeakoulutettujen osuus ikäluokasta on supistunut merkittävästi, ja Suomi on pudonnut alle EU-maiden keskitason. Osaamis- ja koulutustasoa on välttämättömästi nostaa. Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen on tähän yksi keino, mutta huolta on pidettävä myös korkeakoulutuksen läpäisystä, kun nuorisoikäluokkien koko pienenee. Suomalaisen korkeakoulujen resurssit ovat kansainvälisesti vertaillen vahvat, mutta ne eivät ole kaikilta osin optimaalisessa käytössä. Erityisesti korkeakoulujen välisessä yhteistyössä on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Oppimisympäristöjen digitalisoituminen antaa hyvät valmiudet pohtia uudelleen myös korkeakoulujen välistä yhteistyötä ja erikoistumista.

Osaavan työvoiman saatavuuskysymykset ovat olleet keskeisesti esillä ELY-keskusten kanssa käytävissä vuosittaisissa tavoitekeskusteluissa ja alueellisissa keskusteluissa maakuntien kanssa. Työelämän osaamistarpeiden kasvaessa huoli korkeakoulutetun työvoiman saatavuudesta on maakunnissa yhteinen. Erityisesti digitalisaation ja vihreän siirtymän edistäminen edellyttää osaavaa työvoimaa alueilla. Työmarkkinoiden hyvä tilanne on myös johtanut siihen, että työvoimasta kilpaillaan yhä enemmän alueiden välillä, mutta enenevässä määrin myös kansallisvaltioiden välillä.

Itä-Suomen yliopisto

Tekniikan kandidaatti, diplomi-insinööri, tekniikan tohtori

Pohjois-Savon ELY-keskus on yhdessä alueen elinkeinoelämän, maakuntaliiton ja alueen korkeakoulujen (yliopisto ja amk) valmistelee jo pidempään tekniikan alan DI-koulutusta. Tämä valmistelu oli myös osa Pohjois-Savon Siltasopimus-tematiikkaa, jonka aikana valmistelutyötä tehtiin. Tässä kohtaa valmisteluun liittyi myös Pohjois-Karjala ja Pohjois-Karjalan ELY-keskus. Koulutuksen käynnistymistä on tuettu myös ESR-rahoituksella UpTech-hankkeessa (<https://uptech-ita-suomi.fi/>).

Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa on vahva kone- ja metalliteollisuus. Näissä maakunnissa ei ole yliopistoa, jossa painotus on tekniikassa, joten alueelle ei valmistu diplomi-insinöörejä. Alueella on selvitetty alueen yrityksissä diplomi-insinöörikoulutuksen ja muun tekniikan alan täydennyskoulutuksen tarpeita. Selvitysten perusteella nousi yhteisinä osaamisen kehittämisen alueina esille teknologiateollisuuden teemoja, joiden pohjalta voidaan suunnitella koulutusmoduuleja jatkuvaan oppimiseen sekä joustavia opintopolkuja DI-tutkintoon. Lisäksi tekniikan yliopistotasoiseen koulutukseen on koostettu Suomessa uusia toteutusmuotoja ja foorumeja kuten Fitech-verkosto.

UpTech-hanke tukee alueen yritysten keinoja parantaa kilpailukykyä ja pysyä kansallisen ja globaalin toiminnan vauhdissa mukana. Hanke-suunnittelua on tehty paljolti ylimaakunnallisena yhteistyönä, sillä teema, tarpeet ja haasteet ovat hyvin samanlaisia sekä Pohjois-Karjalassa että Pohjois-Savossa. Suunnittelun taustalla ovat em. valtakunnallisesti tärkeiksi nostetut teemat osaamisen lisäämisestä ja jatkuvasta oppimisesta.

Oulun yliopisto

Lääketieteen tekniikan diplomi-insinööri, lääketieteen tekniikan kandidaatti

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus suhtautuu myönteisesti Oulun yliopiston esitykseen siitä, että asetukseen lisätään sen osalta lääketieteen tekniikka (lääketieteen tekniikan kandidaatin ja diplomi-insinöörin tutkinto).

Yliopistolla on jo entuudestaan lääketieteen koulutusta sekä muuta sitä tukevaa koulutusta (esim. mittaustekniikka, biokemia) ja alueella toimii runsaasti korkean teknologian yrityksiä, jotka hyötyvät kyseisestä osaamisesta. Hakemus on perusteltu ja terveysteknologia nähdään alueella ja valtakunnallisesti kasvavana toimialana.

Turun yliopisto ja Turun ammattikorkeakoulu

Tuotantotalouden diplomi-insinööri

Turun yliopisto on esittänyt tutkinnonantovastuun laajentamista tuotantotalouden DI-koulutukseen ja Turun ammattikorkeakoulu esittää rakennusarkkitehdin koulutuksen tutkinnonanto-oikeutta.

Molemmat esitetyt uudet tutkinnot ovat Varsinais-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan alueen elinkeinoelämän tarpeisiin nähden tarpeellisia. Varsinais-Suomen ELY-keskus on syksyllä 2022 osallistunut Varsinais-Suomen liiton lausuntojen valmisteluun, jossa ELY-keskus on puoltanut molempia esityksiä.

Tuotantotalouden monialaista koulutusta varten Turun yliopistolla on lahjoitusvaroin saatuna resursseja. Laaja-alaisena yliopistona Turun yliopisto pystyy tarjoamaan monia tuotantotalouden DI-tutkintoon soveltuvia koulutussisältöjä.

Rakennusarkkitehti (AMK)

Rakennusarkkitehdin koulutusta puoltaa elinkeinoelämän tarpeiden lisäksi myös mm. rakennusvalvonnan ja -tarkastuksen eli julkisen puolen työvoimatarpeet. TE-hallinnon Ammattibarometrin mukaan viimeisen viiden vuoden aikana rakennusarkkitehteistä ei ole todettu olevan ylitarjontaa ja neljänä arviointikertana ammattiryhmä on listattu työvoimapuutaa kokevaksi ammattialaksi.

Vaasan yliopisto

Oikeustieteen kandidaatti

Pohjanmaan ELY-keskus pitää uutta koulutusalaan tarpeellisuutta huomioiden alueen vahva ja kasvava energiasektorin yrityskeskittymä. Vastuullisen liiketoiminnan ja digitalisaation huomioiminen nähdään tärkeänä ja kannatettavana. Esityksessä tuodaan esiin myös kansainvälisten koulutus- ja tutkimusmuotojen kehittäminen, jota pidetään tärkeänä huomioiden Vaasan alueen tarve kansainvälisiin osaajiin ja osaamiseen. Niin ikään jatkuvaan oppimiseen liittyen on valmius selvittää ja kehittää oikeudellisesti painottuneiden ammattikorkeakoulututkintojen asemaa koulutuspoluissa kohti erillisvaylää ammattikorkeakoulusta yliopistoon.

Esityksessä nähdään, että uuden koulutusvastuun myötä kilpailuasema ei syntyisi Helsingin yliopiston Vaasan toimipisteen tarjoaman ruotinkielisen tarjonnan kanssa, pikemminkin tästä voisi luoda synergia ja yhteistyömahdollisuuksia.

Tutkinnon jälkeisiä työllistymisnäkymät pidetään erittäin hyvät ja koulutus nähdään myös lisäävän alueellista vetovoimaa. Koulutusallalla nähdään olevan myös synergiaetu Vaasan yliopistossa jo tarjolla olevien koulutusalojen, hallintotieteiden ja kauppatieteiden, kanssa.

Tampereen yliopisto ja Tampereen ammattikorkeakoulu

Pirkanmaan ELY-keskus puoltaa molempien korkeakoulujen esityksiä työvoima- ja elinkeinopoliittisin perustein, jonka perusteena on kasvava osaajapula ja se, että muiden alueiden yliopistojen ja korkeakoulujen tuottamat osaajat eivät riitä Pirkanmaan tarpeisiin. Tilannetta haastaa yleisesti myös työvoiman eläköityminen eri aloilla.

Erityispedagogiikka ja erityisopettajakoulutus

Alan osaajien tarve nähdään alueella kriittiseksi ja muiden alueiden yliopistojen tuottamat osaajat eivät tällä hetkellä riitä alueen tarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, suuhygienisti (AMK) ja tekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, rakennusarkkitehti (YAMK)

Sosiaali- ja terveysalan osaajapula koskee laajasti eri tehtäviä Pirkanmaan alueella, mukaan lukien suuhygienistit.

Alueen elinkeinoelämä sekä erityisesti Tampere kasvukeskuksena tarvitsee kasvavassa määrin erilaisia rakennus- ja infra-alan osaajia, myös korkeaa osaamista.

Centria-ammattikorkeakoulu

IT-tradenomi (AMK)

Pohjanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Keski-Pohjanmaalla tarvitaan kasvavassa määrin tietojenkäsittelyosaamista mitä moninlaisimmissa työtehtävissä ja erityisesti liiketoimintaprosessien ja tietoliikennejärjestelmien kehittämisessä. Valmistuneiden työllisyysnäkyviä pidetään siten hyvinä.

Kuten edellä, kansainvälinen yhteistyö ja kv-osaajien saaminen alueelle ovat tärkeitä alueen elinkeinoelämän ja elinvoimaisuuden kannalta. Koulutusvastuun myöntämisellä Keski-Pohjanmaalle saataisiin mahdollisesti korkeakouluosaajia muuttamaan ja pysymään alueella. Korkeakoulutettu työvoima on myös avainasemassa TKI-toiminnan kehittämisen näkökulmasta alueella.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen näkemys muutosesitykseen on varovaisempi. Centria-ammattikorkeakoulu nostaa esiin alueen yritysten tarpeet, mutta perustelu/tarkempi tarvekuvaus on heikko. Esitystä käsiteltäessä pyydetään huomioimaan, ettei mahdollinen uusi koulutusohjelma tuota vanhentunutta osaamista alueen yritysten näkökulmasta.

Muutosesityksen perusteluissa korostetaan mm. kansainvälisten opiskelijoiden määrän merkitystä, mutta esityksestä ei käy ilmi, että uusi koulutusvastuu toteutettaisiin esim. englannin kielisenä. Teknologiateollisuuden ennusteet tietojenkäsittelyn osaajatarpeista ovat tiedossa ja suuret. Esitetyn tutkinnon suorittaneita on Oulun seudulla tällä hetkellä työttömänä työnhakijana 87 henkilöä.

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Ensihoitaja AMK, hoitotason ensihoito (30 op) erikoistumisopinnot, Ensihoitaja ylempi (AMK)

Kainuun ELY-keskukselta ei saatu määräaikaan mennessä kommentteja Kajaanin ammattikorkeakoulun esitykseen. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan esitys on hakemuksessa hyvin perusteltu ja TEM puoltaa esitystä työvoimapolitiittisin perustein.

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Prosessi- ja materiaalitekniikka, insinööri (AMK)

Satakunnan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan koulutusohjelma vastaa alueen elinkeinoelämän tarpeisiin. Satakunnassa on käynnissä ja tulossa seuraavan 3-5 lähivuoden aikana 4 miljardin investoinnit vihreään siirtymään, kuten akku-, energia- ja bioteollisuuteen. Niiden tarvitsema työvoima on ns. työntekijätason ohella myös operaatioiden ja prosessien johtamisen ja tuotannonjohdon osaamista. Mittaviin investointeihin tarvitaan työvoimaa ja osaamista kaikilla tasoilla, ja nyt haettu koulutusohjelma vastaa toimihenkilötason tarpeeseen.

Satakunnan kaltaisessa teollisuus- ja vientimaakunnassa alueen koulutuspaikat ja niiden lisääminen ovat kriittinen elinvoimatekijä ja kasvun edellytys. Koulutuspaikkojen merkitystä korostaa alueen väestönkehitys ja vahvasti vanheneva ikärakenne – työmarkkinoilta poistuu merkittävästi enemmän työvoimaa kuin sinne tulee. Tarvitaan uusia osaajia ja työvoimaa, jotta alueen nykyinen teollisuus sekä erityisesti tulevat mittavat investoinnit saavat tarvitsemaansa osaajia.

Terveystenhoitaja (AMK)

Satakunnassa on muun muassa TE-hallinnon Ammatti-Barometrin mukaan ollut pitkään paljon pulaa terveydenhoitajista. Pulaa on merkittävästi pahentamassa eläköityminen: KEVA:n ennusteiden mukaan vuoteen 2030 mennessä alan työvoimasta siirtyy vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeelle yli 35% työvoimasta. Julkisen sektorin ohella terveydenhoitajia tarvitaan myös yksityisellä ja kolmannella sektorilla.

Tulevien hyvinvointialueiden toimivuuden varmistamiseksi tarvitaan vastauksia terveydenhoitajapulaan. Työvoiman eläköitymisen ohella tarvetta lisää vanhusväestön määrän kasvu, joka Satakunnassa on maan korkeimpien joukossa.

Metropolia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto, tradenomi (AMK), tietojenkäsittely

Uudenmaan ELY-keskuksella ei ole erityistä huomautettavaa esitykseen. Esityksessä on vahva kansainvälisen opiskelijarekrytoinnin painotus ja koulutus toteutettaisiin englannin kielellä. Kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemiseksi esitys on perusteltu, mutta kokonaan englannin kielellä toteutettava koulutus voi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tuottaa myös haasteita, mikäli tarkoitus on, että valmistuvat opiskelijat integroituvat myöhemmin suomalaiseen työelämään ja työskentelevät Suomessa.

Jan Hjelt
hallitusneuvos

Minna Nieminen
erityisasiantuntija

JAKELU

Opetus- ja kulttuuriministeriö, kirjaamo

VN/18993/2022-TEM-44

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: